

Szabadszemes objektumok

Holdszarló megfigyelések

1986. április 10-én Kiss Lászlóné (Debrecen) Lipcséből hazafelé utazva látta a szarlóholdat. 17:50 UT-tól kezdve figyelte, a Vénusz közelében látszott, ÉNY-i irányban. A horizont felett magasan volt látható, sápadt, gyenge fényvel. Az észlelés kezdetén 35 óra 41 perc volt a szarló kora.

1986. május 10-én szintén az esti égen látszott a Hold szarlója. Magasan volt a horizont felett, de öt fokkal a Vénusz alatt.

A szarló könnyen észrevehető volt, 160 fokos íve szabadszemmel is szép látványt nyújtott. Domby György Szigetszentmiklósról figyelte 17:45 UT-tól, azaz 43 óra 35 perces kora óta. 30 mm-es, 12x-es nagyítású távcsövével is megfigyelte. Keszthelyi Sándor és Vidák Gabriella Pécsről figyelte meg 18:22-18:40 UT között, azaz 44 óra 12 perc kora óta, szabadszemmel.

1986. július 8-án a nyári kaposvári észlelőtáborban történt holdszarló megfigyelés. A nagyon tiszta, nyugodt, sötétkék égen az alkonypirban először Papp János pillantotta meg a holdszarlót 16:30 UT-kor a 35 óra 34 perc korú Holdat. Ívének csak 110 fokos kiterjedése volt. Pár perccel később a tábor többi résztvevője is azonosította a keskeny ívet. Sorrendben: Lichtenstein János, Petró József, Kaszás József és Török Bálint. A szabadszemes megfigyelések után 3x30-as és 7x50-es binokulárokkal valamint 72/500-as refraktórral és egy 150/2250-es Meniscassal készültek megfigyelések. Távcsövekben a Hold kb. 120 fokos íve látszott. A földfény erős volt, a tengerek tisztán kivehetők voltak. A jelenségről Papp János 135 mm-es teleobjektívvel 3M 1000 diára felvételeket készített.

Mindössze ennyi az 1986-os "holdszaró termés"! A beküldött anyagok azt mutatják, hogy a felhőzet csak ritkán engedte meg a holdszarlóészlelést.

1987 viszont jól kezdődött, mert az év első újholdját több helyről is jól megfigyelhették. Íme az észlelések:

1987. január 30-án este Papp János (Budapest) 15:10 UT-kor pillantotta meg először a holdszarlót, amely ekkor 25 óra 26 perc korú volt. Nagyon hideg, kb. -18 fok volt, de tiszta, nyugodt légkörnél pillantotta meg, a Nishikawa-Takamizawa-Tago üstökös keresése közben. A szarló szabadszemmel a horizonthoz közel is biztosan látszik, kb. 120 fokos ívként. 80/500-as Zeiss refraktórral 170 fokos ívet látott, nagyon erős, élénk bronzvörös színű földfény mellett. A Copernicus, a Tycho és az Aristarchus

kráterek és a tengerek tisztán kivehetők voltak. A sarló mindkét végén több, a felkelő nap sugaraiban megcsillanó hegycsúcs látszott. Ugyanezen estén nagyjából ugyanezt figyelte meg Kondorosi Gábor (Pécs) is. Ő 16:15 UT-kor kezdte a megfigyelést, azaz 26 óra 31 perces újholdat figyelt meg egészen 16:40 UT-ig. A sarló szabadszemmel alig látszik, íve nem állapítható meg. A DNY-i horizonton vékony cirrusréteg húzódik, ez nehezíti a szabadszemes megfigyelést. Szébb a látvány 7x50-es binokulárban, így 150 fokos az ív. A Holdtól 3,5 fokra, vele egy magasságban látszott a -1 magnitúdós, legnagyobb keleti kitéréséhez közeledő Merkúr bolygó. Illés Elek (Kövágószőlős) is megfigyelte a Holdat. A szabadszemmel alig látszó, kb. 90 fokos ívet 16:33 UT-kor pillantotta meg, azaz 26 óra 49 perc volt akkor a Hold kora. 8x30-as binokulárjában az ív hosszát 120 fokosnak, vastagságát 0,5-1 ívpercnyinek becsülte. Az alsó, sötétszürke párarétegbe bukása előtt sikerült "elcsípnie" (az elméleti holdnyugta 16:49 UT-kor volt).

Az 1986-os év megfigyeléseiről

ÁLLATÖVI FÉNY

Kósa-Kiss Attila Nagyszalontáról (Románia) küldött be négy megfigyelést a múlt év tavaszán. Először február 28-án este látta. Nagyon feltűnő látvány volt, 60 fokos horizont feletti magasságig látszott, csúcsa a Plejádoktól látszólag kissé balra esett. A fénykúp teljes hosszában és szélességében egyenlő intenzitással fénylett és a Tejútnál csak alig volt halványabb. Jelenléte már az esti szürkületben gyanítható volt, még a teljes sötétség bekövetkezése előtt.

A ciklon hidegfrontja igen jó átlatszóságú levegőt hozott. Már erősen szürkült, mikor az állatövi fény az alkonyatban láthatóvá vált. Hosszú, függőleges sávként látszott. Mire a teljes sötétség beállt, fantasztikus látványt nyújtott. Enyhén déli irányban megdőlvé, a Tejútnál nagyságrenddel fényesebbnek mutatkozott. Kúpként kiemelkedő, fehér színű jelenség; csúcsa a Plejádok közelében volt. A jelenség olyan fényes, amelyet tízéves észlelési gyakorlata alatt még nem tapasztalt.

Harmadízben, március 28-a estéjén már gyengébben látszott, annak ellenére, hogy a légköri körülmények hasonlóak voltak, mint a megelőző estén. Az észlelők (Gál Sándor, Gál Ildikó, Bíró Levente és Kósa-Kiss Attila) ezúttal is a várostól nyugatra, zavaró fényektől távol dolgoztak. Az állatövi fény a Tejútnál alig valamivel fényesebb, csak elfordított látással volt megfigyelhető.

Negyedszer már elég későn, május 1-én látta. Látványa a márciusihoz volt hasonló. A fénykúp ferdén dőlve az állatövi csillagképek mellett húzódott a nyugati égaljon.

ÉJSZAKAI VILÁGÍTÓ FELHŐK

Csak egyetlen megfigyelés érkezett: 1986. október 3-án este Esztergomból a helyi szakkör tíz tagja látott világító felhőket. A jelenségről Dudás Péter mérnök küldött részletes beszámolót:

"Aznap ÉNY-i áramlással hidegfront haladt az ország É-i felén, amely hosszú, elnyúlt cirrusfelhőket hajtott ÉNY-DK-i irányban. Kb. 17:00 UT-kor a cirruszok feloszlottak és tiszta, jó átlátszóságú ég alakult ki. 19:10 UT-kor az É-i horizont felett mintegy 20 fokra két, kb. 3-4 fok méretű, elnyúlt ellipszis formájú világító fényfoltot láttunk. Kezdetben az É-i ponttól 20 fokkal nyugatra voltak, de a két folt lassan mozgott kelet felé és kb. 3/4 óra múlva eltűntek a horizont alatt. Fényességük jelentős volt, 3-3,5 magnitúdóra becsültük, színük kékesfehér. A jelenség 3 és fél órával a napnyugta után látszott, így csak világító felhő lehetett."

SZABADSZEMES NAPFOLTOK

Az 1986-os évben csak Illés Elek (Kövágószőlős) küldött adatokat. Csak március 6-án és április 23-án látszott egy-egy kis-méretű, de szabadszemes folt a Napon. Igaz, csillagunk is igen inaktív volt (Két észlelő kereste ki naplójából 1985-ös szabadszemes napfoltészleléseit: Illés Elek 13 alkalommal látott szabad szemmel foltot a Nap felszínén, míg Keszthelyi Sándor 33 kísérlete csak 7 napon járt sikerrel. Január 20-án egy folt a napkorong közepén látszott, április 22-28. között északon vonult egy folt, míg május 12-14. között egy folt volt kissé délre. Június 8-án, illetve július 7-10. között látszott még egy-egy folt.)

HOLD - BOLYGÓ EGYÜTTÁLLÁSOK

A múlt évben csak Ravasz Bálint (Gyopárosfürdő) végzett rendszeres megfigyeléseket. A Hold a Jupitert szeptember 17-én este 3 fokra, október 14-én 2 fokra, november 10-én 2 fokra közelítette meg, minden alkalommal attól délre haladt, és néhány órán át szép látványt nyújtott a két égitest. A Hold a Marsot is több ízben megközelítette. Augusztus 16-án este 2 fokkal nyugatra és kissé északra látszott tőle (az évkönyv fél fokos megközelítést jelzett előre, déli irányban). Október 11-én 2,5 fokra, november 8-án este 3 fokra közelítette meg.

A legszebb jelenség a Jupiter és a Mars szoros közelsége volt december 17-20. között az esti égen. 17-én a -1,9 magnitúdós Jupitertől fél fokra nyugatra volt a +0,6 magnitúdós Mars. A legnagyobb közelség idején, december 18/19-én borult volt az ég. 20-án este a Mars már 1 fokra keletre volt a Jupitertől.

KIVÁLÓ ÁTLÁTSZÓSÁGÚ ÉJJELEK

Sajtz András (Újfalu, Románia) három különlegesen jó átlát-
szóságú éjszakát jegyzett fel a múlt évben:

"Május 4/5-én éjjel 19:40 UT-tól a zenitben 6,9 a hmg, a nű
Hya közelében 6,4. A május 2/3-i és 3/4-i éjjeleken is legalább
ilyen tiszta volt az ég, de akkor nem vadásztam a leghalványabb
látható csillagokra. Szeptember 3/4-én éjjel 19:00 UT-tól biz-
tosan látszik az X Her 69-es összehasonlítója, a zenitben talán
7,0 is lehet a hmg. Szeptember 8/9-én éjjel határozottan lát-
szik az X Her 70-es öh-ja, zenitben legalább 7,1 a határ. (Bíró
Levente előkereste két kiváló éjszaka adatait 1984-es naplójá-
ból: "Június 17/18-án 20:50 UT körül 7,3 magnitúdó volt a zen-
itben a határ. Június 26/27-én 21:00 UT után 7,4 volt a sza-
badszemes határmagnitúdó a zenitben.")

KÜLÖNLEGES FÉNYEK - AZONOSÍTHATATLAN OBJEKTUMOK

Sajtz András 1986. augusztus 10/11-én 20:30 UT körül, 20/21-
én 19:43 UT körül kb. 15 másodperces, színuszosan változó fényű
objektumot látott lassan DDNY-ÉÉK irányban vonulni. A megfi-
gyelő is gyanítja, hogy egy tengelye körül forgó műholdat lát-
hatott, amelynek különböző felületeit világította meg a nap-
fény. Ezzel mi is egyetérthetünk.

Mizser Attila (Budapest) 1986. augusztus 12/13-án 16:00 UT
körül az Egyesült Államokban, a Van Vleck Observatórium tete-
jén nézte szabad szemmel az eget, amelyet néhol felhőzet borít-
tott. A felhőtlen keleti égbolton a Pegazus-négyszög alatt hir-
telen feltűnt egy szokatlanul fényes, kb. 5 fokos körszerű fel-
hő, amely igen lassan sodródott az uralkodó széliránnyal szem-
ben, észak felé. Nagyjából 5 percig volt az objektum látható,
ezalatt szabadszemmel figyelhette meg a társaságában levő John
Griesé és Peter Collins is. Az objektum kb. 10-20 fokot haladt,
majd lassan feloszlott és eltűnt. A megfigyelők már a jelenség
tartama alatt báriumfelhőre gyanakodtak. A Sky and Telescope
1986/11-es száma adta meg a magyarázatot: egy éppen akkor fel-
lőtt japán geodéziai műhold New England felett, 500 km magasan
szabadult meg folyékony üzemanyagától s ez hozta létre a fel-
hőt.

Aranyi László (Szentés) 1986. augusztus 21/22-én 22:00 UT-
tól kezdve különös objektumot figyelt meg. Az ég teljesen tisz-
ta volt, ám a nyugati égbolton a házak fölött egy fényes, hosz-
szúknás folt tűnt fel. A folt "fejénél" 1 fokos volt, fokozato-
san keskenyedett egész 15 fokos hosszúságában. A folt egyre ma-
gasabbra emelkedett, egészen 70 fokig. Haladási iránya nem
esett pontosan egybe hossz tengelyével, attól kissé délre tért
el. Útja során elhaladt az Altair előtt, melynek fényét alig
tompította. Ám ahogy elhagyta a csillagot, fénye egyre gyen-
gült, 22:45 UT-kor elnyomta a Hold fénye. A foltban nem lát-
szottak részletek.

Augusztus 22/23-án este ismét látszott az objektum a szürkület beálltával. Ekkor a zenit közelében tűnt fel, mozgása az előző napinál jóval lassabb volt. Pályája északra tolódott mintegy öt fokkal, csóvája felére rövidült és 45 fokkal északi irányba fordult. Ekkor az észlelő felesége és egy barátja is látta a foltot.

Augusztus 23/24-én már egészen alacsonyan, az északkeleti égen tűnt fel, 5 fokkal ismét északabbra. Csóvája derékszögben állt haladási irányára, mozgása nagyon lassú volt, csak a csillagkörnyezethez képest lehetett észrevenni elmozdulását. A megfigyelő szerint "mini üstökös" lehetett.

Csukás Mátyás és Kósa-Kiss Attila 1986. augusztus 31-ről szeptember 1-re virradóan 02:00-02:23 UT között egy szép "égi medúzát" észleltek, így keresztelték el a látványosan változó foltszerű jelenséget. ÉÉK felé kicsiny, felül domború fénybuborék jelent meg két közeli épület és a távoli fák mögött. Nagyon lassú, egyenletes mozgással emelkedett egyre magasabbra, mérete egyre inkább nőtt, végül hatalmas, 30-40 fok széles, szabályos félköríves kupolaszerű fényfoltot alkotott. Ekkor pár percig semmilyen változást sem mutatott. "Homogén, ezüstszerű, erős fényű objektum volt, jól érvényesült a fekete égi háttéren. Majdnem az egész Nagygyöncölt eltakarta, ennek öt fényesebb csillaga tisztán átlátszott rajta, a fénykupola pereme éles volt" - írja Kósa-Kiss. A folt maximális méretét 02:15 UT-kor érte el, majd lassan veszíteni kezdett fényéből és néhány perc alatt eltűnt. Az ég nagyon tiszta, jó átlátszóságú volt, zenitben a hmg 6,6. Az észlelők szerint földrengésvény volt, éspedig az 1986. augusztus 30/31-én 21:29 UT-kor a Kárpátokban bekövetkezett, a Richter-skála szerinti 6,8 erősségű földrengés utóhatása. Állítólag Románia területén másutt is láttak különös fényeket.

Ennyi a megfigyelések krónikája! Sarki fényt, állatövi ellenfényt 1986-ban nem észleltek hazánkban. A holdsarló megfigyelésekről külön cikkben számolunk be. Továbbra is várjuk a szabadszemes megfigyeléseket!

Adok-veszlek

Eladó 80/1200-as igen masszív, azimutális szerelésű reflektor 20 mm-es Erfle és 3 mm-es japán okulárral. Bajonettes fényképezőgép csatlakozási lehetőség.

Irányár: 5 ezer Ft.

Cím: Küller Lajos
Budapest
Pf. 67.
1525

Eladó német szerelésű állvánnyal ellátott távcső. Tükrőméter: 30 cm, fókus: 210 cm (a tubus hossza csupán 160 cm a Nasmyth-szerelés miatt). A műszer súlya kb. 100 kg.

Eladó a Föld és Ég 1970-1985 közötti évfolyama féláron, illetve csillagászati könyvek, évkönyvek.

Cím: Veres Sándor
Miskolc
Oszip István u.14. 1/1.
3529